

Språkvårdsspalten

VM 13/6-70

Tre skrifter om språk

□ I dag vill jag rikta läsarnas uppmärksamhet på tre skrifter som getts ut av Nämnden för svensk språkvård i Stockholm. Alla tre bär tryckåret 1970. Först på listan kommer skriften nr 37 i Nämndens serie: *1900-talssvenska* av Bertil Molde och Carl Ivar Stähle. Författarna trycker här om två uppsatser som tidigare publicerats på annat håll, men som på det här sättet görs tillgängliga för en större allmänhet. Molde, Nämndens sekreterare — säkert känd för en del läsare genom sina språkvårdstunder i radio — skriver om »Dagens svenska och morgondagens». Han skriver ledigt och instruktivt om allmänna tendenser i den nutida svenskan. En mer detaljerad bild ges i Stähles uppsats *Några drag i svenska språkets förändring under 1900-talet.* Stähle, känd professor i Stockholm och Nämndens ordförande, berör bl a förskjutningar i ordförrådet. Han har låtit undersöka ungdomars kännedom om lite ovanligare ord som *förgäta*, *skrymtare*, *frände*, *långmodig*, vilka alla förekommer i den nuvarande bibelöversättningen. Resultaten är betecknande: många trodde t ex att *långmodig* är detsamma som »långsint» och att *förgäta* betyder »förlåta». Stähles och Moldes uppsatser är fina exempel på populärvetenskap när den är som bäst.

★

De två andra skrifterna är av helt annat slag. De är resultatet av gemensamma ansträngningar av de nordiska språknämnderna under många år. Nr 38 heter *Ryska namn*. Det rör sig om en lista på ryska namn i transkription, dvs omskrivna till vårt alfabet. Lite var har kanske märkt att namn som *Khrusjtjov* kan uppträda i olika former i tidningarna (*Hrustsjev*, *Chrustjov* osv).

Engelsmän har sin transkriptionsmetod, tyskarna sina — och här i Norden brukar t ex finsk transkription skilja sig från svensk. Nämnderna rekommenderar ett genomgående nordiskt system — helt har man inte enats: norrmännens system skiljer sig något från det dansk-svenska. Det är väl inte helt säkert att skrivsättet blir helt likformigt ens i svenska tidningar, eftersom material som kommer in t ex från Amerika har det engelska stavsättet. Boken är emellertid också av intresse bortsett från transkriptionen: den ger anvisningar om den besvärliga ryska betoningen och allmänna uttalsregler.

● Hur skall hans namn transkriberas? Krustjev skriver Vbl — andra skriver annorlunda.

★

Medan boken om ryska namn vänder sig till redaktioner och andra som ställs inför skriftproblem, är nr 39 direkt en populär skrift. Den heter *Turistord i Norden*. Den är en sexspråkig ordlista (även isländskan och färöiskan är med). Den är genomgående alfabetiskt uppställd. Antag att ni är i Norge och ser ordet *lugar*, så känner ni er kanske litet förbryllad. En blick i listan talar om att det egendomliga ordet betyder »hytt». Ett intressant litet drag i listan är att den i behövliga fall tar upp finlandssvenska särord — det är dock inte ofta som vårt ord skiljer sig från det rikssvenska, ungefär ett dussin fall av 480. Men det finns några av intresse — en rikssvensk som ser skylten *Konditori* i Finland blir väl lite besviken om han tänker gå in och beställa t ex kaffe med wienerbröd. Andra intressanta fall är vårt *resandehem* som motsvaras av »rum för resande» i Sverige och de svenska *stadsbuden* som kallas »bärare» här (när sådana finns!). Praktiskt viktigast för andra nordbor är givetvis listorna på finska, isländska och färöiska ord. Boken är utan tvivel väldigt nyttig.

CARL-ERIC THORS